

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Boeken (en zo)

Praten met kinderen en jongeren over scheiding – Een praktijkboek voor professionals

Tineke van den Berg (2018).

Houten: Bohn Stafleu van Loghum. 162 pp., € 29,99.

ISBN 978 9 0368 1893 3.

Liesbet Monballiu

Er zijn al heel wat boeken verschenen over hoe kinderen en ouders te helpen omgaan met een scheiding. In dit boek ligt het accent op het in gesprek gaan met kinderen van ongeveer vier tot achttien jaar. De auteur richt zich tot een breed publiek van onderwijsmedewerkers en hulpverleners die in contact komen met kinderen die een scheiding meemaken. Naast theoretische achtergrondinformatie over het scheidingsproces en wat dit voor kinderen meebrengt, worden concrete gespreksuggesties aangeboden. Er wordt stilgestaan bij de basishouding die de therapeut moet aannemen om ondersteunend en verbindend te kunnen zijn. Het boek is stevig gedocumenteerd met tal van concrete voorbeelden en verhelderend metaforisch materiaal, wat het vlot leesbaar maakt.

Auteur Tineke van den Berg is senior GZ-psycholoog kind & jeugd en orthopedagoog-generalist en gespecialiseerd in scheidingsproblematiek. In haar praktijk werkt zij met kinderen en ouders na scheiding. IJES het brugproject, een jeugdinterventie voor kinderen en jongeren na scheiding, is door haar ontwikkeld. Van den Berg is bijzondere curator voor de rechtbank en geeft aan de Rijksuniversiteit Groningen

het blok 'Ouderschap na scheiden'.

De focus in het boek is kinderen die een scheiding meemaken (weer) een eigen stem geven. Van den Berg benadert het kind als een zelfstandig denkend individu in ontwikkeling. Ze roept op om met het kind kritisch te reflecteren op diens persoonlijke situatie en het rechtstreeks aan te spreken, zonder moeilijke onderwerpen uit de weg te gaan. Zo wordt afstand genomen van een beschermende houding en worden kinderen niet benaderd als willoze slachtoffers. De systemische visie, dat ouders en kinderen elkaar voortdurend wederzijds beïnvloeden, wordt door de auteur helder geïllustreerd. Kinderen zitten soms mee vast in de conflictcontext, waardoor ze niet vrij kunnen praten en het conflictpatroon onbedoeld en onbewust mee in stand houden. Van den Berg benadrukt dat kinderen invloed kunnen uitoefenen op hun ouders, ook tijdens het scheidingsproces. Het kind wordt al reflecterend uitgenodigd andere pistes te verkennen dan die het nu kiest. Kinderen worden gestimuleerd in gesprek te gaan met de ouder, aan te geven wat ze zelf willen en daarover te onderhandelen. Zo ervaren ze dat ze invloed kunnen uitoefenen en leren ze voor zichzelf te mogen kiezen. Dit versterkt de weerbaarheid, de veerkracht en het zelfvertrouwen en vermindert de machteloosheid. Kinderen worden aangemoedigd hun stem in te brengen, ouders luisteren en beslissen vervolgens.

Het boek is opgedeeld in vijf hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk wordt stilgestaan bij de gevolgen van de scheiding voor kinderen. Kinderen moeten in die

nieuwe gezinsfase omgaan met spanningen, veranderingen en heftige emoties. Er worden richtlijnen aangereikt om kinderen bij dit proces op weg te helpen, bijvoorbeeld door kinderen leeftijdsadequaate betrekken bij het opstellen van het ouder-schapsplan tijdens het ‘bruggesprek’ (pilotproject Rechtbank Overijssel, locatie Zwolle, 2018, onder www.rechtspraak.nl). De metaforische brug vormt de verbinding tussen de twee huizen. Door kinderen te betrekken bij de bouw van deze brug, worden ze uitgenodigd hun mening te geven. Dit helpt hen te leren omgaan met de ingrijpende veranderingen. Er wordt benadrukt dat kinderen veerkrachtig zijn en turbulente veranderingen best aankunnen, ook al vergt dat tijd en is een steunend netwerk nodig. De kinderen die last blijven ondervinden en die emotionele en gedragsproblemen ontwikkelen ten gevolge van de scheiding, zijn meestal kinderen van ouders die een permanente vechtmood blijven hanteren. Ouders worden aangemoedigd hun pedagogische verantwoordelijkheid op te nemen en vanuit een welzijnskader te handelen, eerder dan vanuit een conflictkader (Cottyn, 2016).

Het tweede hoofdstuk handelt over de extra psychologische taken die kinderen als gevolg van de scheiding uit te voeren hebben, naast de algemene ontwikkelings-taken. Die extra taken zijn gebaseerd op het model van Wallerstein en Blakeslee (1989): 1) de scheiding begrijpen, 2) je losmaken van het conflict van je ouders, 3) omgaan met verlies, 4) oplossen van boosheid en zelfverwijt, 5) accepteren dat de scheiding voor altijd is en 6) vertrouwen in de liefde. De tweede opdracht, het zich kunnen losmaken van het conflict van de ouders, doet beroep op het kritisch denken van de kinderen. Het doel is om zich weer op het eigen leven te oriënteren, eerder dan gericht te blijven op de conflicten en

moeilijkheden van de ouders. Ouders kunnen helpen door hun problemen af te schermen en door aan te geven dat kinderen niet (te lang) voor hen moeten zorgen.

Het derde hoofdstuk expliciteert het belang van een basishouding en een visie op scheiding van de begeleider. Hierover reflecteren wordt vooral belangrijk wanneer het gaat over kinderen die ingezogen zijn in het conflict van hun ouders. Hiervoor worden een aantal waardevolle uitgangspunten van Cottyn (2013, 2016) aangereikt. In de gesprekken wordt met kinderen meegeleefd en erkenning gegeven en tegelijk kritisch nagedacht over de aannames en veronderstellingen die het kind aandraagt. De hulpverlener brengt standvastig een eigen visie op de situatie binnen. Zo leert het kind dat er meerdere manieren zijn om naar de werkelijkheid te kijken. Ervaringen worden genormaliseerd en niet geproblematiseerd. Het helpt bijvoorbeeld om informatie aan te bieden over welk gedrag normaal is in conflict-situaties, zonder deze situaties als gezond te beschouwen. Verder worden een aantal speelse technieken aangereikt om met kinderen in gesprek te treden.

Het vierde hoofdstuk biedt een praktisch houvast voor het spreken met kinderen over specifieke ervaringen die horen bij de scheiding en die bepaalde gedachten, vragen en emoties kunnen oproepen. Voorbeelden zijn eenzijdig schuld toekennen aan een van de ouders en boosheid ten aanzien van deze ouderfiguur.

Het vijfde hoofdstuk benadrukt het belang om kinderen te informeren over de zeven psychologische scheidingsopdrachten van hun ouders (relatie beëindigen, rouwen om verlies, jezelf herwinnen, boosheid bedwingen of oplossen, het er opnieuw op wagen, wederopbouw, de kinderen helpen). Dit wordt als scheidings-educatie aangeboden, vooral als ouders

Praten met kinderen en jongeren over scheiding – Een praktijkboek voor professionals

lange tijd ernstige conflicten blijven hebben. Zo krijgen kinderen meer grip op wat er gebeurt.

Aan de hand van herkenbare situatieschetsen komt de dagelijkse realiteit van kinderen die in scheidingssituaties zitten tot leven. Heldere theoretische kennis wordt gekoppeld aan praktijkvoorbeelden. Dit maakt het boek geschikt voor een breed publiek van onderwijsmedewerkers en hulpverleners. Ook voor ouders kan het richting geven aan hoe ze hun kinderen kunnen bijstaan. De concrete gesprekssuggesties en het heldere kader zijn stimulerend voor wie aarzelt om openhartig met deze kinderen te spreken. De insteek lijkt me niet zo geschikt voor jonge kinderen omdat voornamelijk de kaart van het verbale en het reflecteren getrokken wordt.

In het boek staat het kind centraal. Het kind wordt beluisterd, geïnformeerd, aangemoedigd tot reflectie en uitgenodigd om in dialoog te gaan met de ouder. Het is dan ook bedoeld voor hulpverleners en systeemtherapeuten die individueel met kinderen werken. De kinderen die aan hun ouder aangeven wat zij nodig hebben en welke last zij ervaren, worden in de voorbeelden telkens goed onthaald. In de praktijk is dit evenwel niet zo vanzelfsprekend. Er is een subgroep van ouders die door hun

persoonlijke lijdensdruk (nog) niet in staat zijn tot mentaliseren en hun kind hierdoor gedurende lange tijd niet kunnen beluisteren. Kinderen kunnen zich dan erg afgewezen voelen. Het uitgangspunt is dat ouders de belangrijkste personen zijn om hun kinderen te helpen. Maar door de scheiding maken ouders zelf een moeilijke tijd door. De auteur gaat niet in op hoe ouders te helpen of te betrekken. Ze geeft aan dat dit voer is voor een ander boek.

Liesbet Monballiu is psycholoog en gezinstherapeut. Ze is werkzaam in groepspraktijk Jaspis te Dilbeek en als gezinsbegeleider bij Bamboe, vzw Resonans. Ze is verbonden aan Rapunzel als junior opleider. E-mail: liesbetmon@hotmail.com.

Literatuur

- Cottyn, L. (2013). De stem van het kind. *Systeemtheoretisch Bulletin*, 31(3), 285-311.
- Cottyn, L. (2016). Gevangen in hoog conflict na scheiding. *Systeemtheoretisch Bulletin*, 34(3), 251-275.
- Wallerstein, J. & Blakeslee, S. (1989). *Nieuwe kansen – Mannen, vrouwen en kinderen 10 jaar na de echtscheiding*. Utrecht: Het Spectrum.
www.rechtspraak.nl

Als het misgaat thuis – Verhalen van ouders

Paulien Bom & Herman Baartman (2018). *Oud-Turnhout / 's Hertogenbosch: Gompel & Svacina*. 228 pp., € 28,00.
ISBN 978 94 6371 073 2.

Wilco Kroon

Als het misgaat thuis is een fraaie pennenvrucht van Paulien Bom, verpleegkundige en ouderbegeleider, en Herman Baartman, emeritus hoogleraar Preventie en Hulpverlening inzake Kindermishandeling aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. De auteurs kozen ervoor in gesprek te gaan met biologische ouders die vanwege de veiligheid van hun kinderen te maken kregen met instanties. Een perspectief van waaruit nog niet veel geschreven is. Met dit